

Plán pro Československo

Tento materiál, získaný zpravodajskou cestou, má přísně tajný charakter. Byl vypracován vedoucími pracovníky amerického velvyslanectví v dubnu 1968. Obsahuje analýzu situace v ČSSR a plán podvratných akcí uskutečňovaných agenturou USIA. Vytýčuje cíle a taktiku podvratné činnosti uskutečňované touto agenturou na základě hlubokého poznání situace v ČSSR. Směřuje k vyvolání a posilování destruktivních tendencí v souvislosti s aktivizací kontrarevolučních a pravicově - oportunistických sil v ČSSR v roce 1968. Rozkrývá cíle, metody a celkovou taktiku speciálních služeb USA v oblasti ideologické diverze. V roce 1969 provedli pracovníci agentury USIA modifikaci tohoto plánu na podmínky, které se v ČSSR vytvořily po dubnu 1969. Modifikace tohoto plánu není k dispozici. Podle jiných poznatků se v taktice neliší od tohoto materiálu a je plně v souladu s cíli a taktikou vyjádřenou v politickém doporučení z roku 1970 (politika pro Československo). Materiál je v plném znění.

1. Pozadí

Československo, ležící v srdci Evropy a obklopené horami, je země se 14,150.000 lidí, která zaujímá strategické postavení, po němž po staletí touží hlavní mocnosti snažící se ovládnout centrální část kontinentu. Ukázalo se, že její poloha je největší slabostí této země vybízející k dobytí, okupaci a opětovnému zničení.

Nejvýznamnější česká porážka se udála v roce 1620 v bitvě na Bílé hoře a jejím následkem bylo podrobení národa rakouské monarchii až do roku 1918. V té době byl český a slovenský národ, historicky oddělený od 10. století, se silnou podporou prezidenta WILSONA sloučen v první Československou republiku pod vedením prezidenta Tomáše Garrigue MASARYKA. Vládní instituce byly zřízeny přesně podle vzoru institucí Spojených států, a režim byl pro svou dobu a místo považován za liberální. Byly zavedeny četné sociální reformy a hospodářství prosperovalo do té míry, že soupeřilo s hospodářstvím Německa a úplně překonalo hospodářství východoevropských sousedů Československa. Ve školství, kultuře, industrializaci, sociálních reformách a životní úrovni se Československo řadilo k moderním západním zemím.

Období mezi válkami bylo charakterizováno silným proamerickým cítěním. Lze to přičítat úloze Spojených států při založení republiky a velkému počtu přistěhovalců, jak Čechů tak Slováků, kteří se odstěhovali do Spojených států ve 20. a 30. letech. To, že mnozí tito přistěhovalci dosáhli hospodářské prosperity a posílali peníze domů svým příbuzným, bylo jedním z faktorů přispívajících k obrazu Ameriky jako země možností.

Období první republiky skončilo demoralizující kapitulací před nacistickými požadavky v Mnichově v roce 1938. O šest měsíců po této smlouvě následovala německá invaze do Čech a Moravy a vytvoření Slovenské republiky, podřízené nacistům. Kromě neúspěšného Slovenského povstání v roce 1944 a krátkého povstání v Praze v květnu 1945, nedošlo zde k žádnému podstatnějšímu odporu.

Největší část Československa byla osvobozena Sovětskými armádami. Americké ozbrojené jednotky, které obsadily západní okraje, se stáhly podle předchozích

úmluv mezi USA a Sověty. Od roku 1945 až do roku 1948 vládla v Československu koaliční vláda v čele s prezidentem BENEŠEM. Komunistická strana však byla silnější než kterákoliv jiná strana, získala v roce 1946 38 % hlasů a dosáhla tak klíčového postavení ve vládě. Komunistické úsilí vyvrcholilo v úspěšné převzetí moci v únoru 1948 a brzy poté se Československo stalo vzorovým sovětským satelitem. Od té doby až do roku 1962 bylo Československo podřízeno dogmatické, autoritářské komunistické straně. Toto období, všeobecně popisované jako Stalinská éra, bylo v počátečních letech charakterizováno teroristickou vládou a dogmatickou kontrolou po celou tu dobu. Nejnížejšího bodu bylo snad dosaženo v roce 1952, kdy bylo popraveno 11 bývalých vůdců strany a po rozsáhlých čistkách jich bylo tisíce uvězněno. XII. sjezd strany v roce 1962, po němž následoval v roce 1963 sjezd Slovenských spisovatelů, znamenal první významný krok ke vnitřní liberalizaci, kterýžto trend od té doby pokračoval, i když nestejněměrně.

Ačkoliv je Československo chudé na přírodní zdroje, kromě uhlí a materiálu potřebného k výrobě skla, keramiky, stavebního a dřevozpracujícího průmyslu, je jednou z nejvíce industrializovaných a vysoce pokrokových zemí ve východní Evropě, stejně tak jako jedním z hlavních vývozců hotových výrobků v této oblasti. Avšak československé hospodářství, nucené svými ortodoxními představiteli, aby se přizpůsobilo ekonomickému vzoru stanovenému v 50. letech Sovětským svazem, trpělo neschopným plánováním, špatným rozmístěním prostředků a nadměrnými a tvrdými hospodářskými kontrolami, které zdůrazňovaly zvýšení krátkodobé výroby na úkor budoucího růstu. Následkem toho po mohutném hospodářském vzrůstu v 50. letech následoval vážný

hospodářský pokles a vzrůstající nespokojenost mezi zanedbávanými spotřebiteli. Zemědělství země trpělo nucenou kolektivizací, která zlikvidovala pohnutky zemědělců vyrábět, a rozsáhlým zdůrazněním industrializace, která odčerpala zemědělskému úseku velkou část jeho pracovních záloh. Československo, které bylo mezi válkami zemědělsky téměř soběstačné, se stalo silně závislým na dovozu potravin ze zahraničí, zejména ze Sovětského svazu. Spolu s podobnou závislostí týkající se tak podstatných surovin, jako je petrolej, přírodní plyn a železná ruda, sloužilo nedostatečné zemědělství k posílení podržitého postavení Československa k Moskvě.

Československá kultura je hlavně západní a byla v mnoha oblastech ovlivněna německými, francouzskými, anglosaskými, ale i ruskými filosofickými školami. Obyvatelstvo sestává ze dvou hlavních národních skupin, z Čechů a Slováků, stejně tak jako ze značných menšinových skupin Maďarů a Cikánů, jejichž příslušné kulturní pozadí se liší. Mnoho prvků slovenské kultury je úzce zpřízněno s prvky sousedního Maďarska, pod jehož nadvládou žil slovenský národ od 10. století až do založení první republiky.

Český národ významně přispěl ke světové kultuře, zejména v oblasti hudby a literatury, kde vynikají jména SMETANA, DVORÁK, ČAPEK a KAFKA. V komunistické éře byly nejzajímavějšími a nejaktivnějšími oblastmi československé kultury film, divadlo a grafické umění.

Komunistická vláda Československa - jako ostatní totalitní režimy - se pokoušela provádět přísnou kontrolu kulturního vývoje země a donutit své umělce, aby sloužili cílům státu a marxistické ideologie. Jako všude jinde byl jedinou přijatelnou školou socialistický realismus. Přísná cenzura a organizování

tvůrčích umělců ve svazech ovládaných stranou, byly hlavně používanými prostředky. Takovéto snahy se však setkávaly s neustálým odporem a kontrola nebyla nikdy úplná. Vtip umělců nalézal úspěšně kanály, kterými mohla být vyjádřena odlišnost názorů, aniž by se tím poskytl snadný cíl pro represálie. Jedním výsledkem byl rozkvět abstrakcionismu, zejména ve filmu. Režim, který byl již od sjezdu Slovenských spisovatelů v roce 1963 stále více v defenzívě, se setkal s nejvážnějšími námitkami na sjezdu spisovatelů v roce 1967, popsaném dole. Po krátké zmínce o represivních opatřeních v minulosti konzervativní síly ustoupily a události po lednu 1968, změny ve vedení strany, vyústily ve zřejmé odstranění téměř všech zbytků oficiální kontroly kulturního života. Trvalost této nové svobody nelze předpovídat.

Československo může potvrdit svou dlouhou tradici vynikajících školských zařízení a vysokého standartu, a v roce 1938 byla zlikvidována negramotnost. Nynější školská soustava, se zjevným cílem zformovat nynější a budoucí generace mládeže podle komunistického vzoru, podléhá přísné státní kontrole a používá učební osnovu, určenou k indoktrinaci československé mládeže po linii marxistického myšlení. Vzdělání je zdarma na všech úrovních, a všeobecné vzdělání pro skupiny od 6 do 15 let věku se poskytuje prostřednictvím základních devítiletých škol. Nyní je přibližně 2,400.000 žáků v těchto školách, 700.000 v učení a v odborných školách, 240.000 ve všeobecných středních školách, z nichž je asi 10 % zapsáno externě, a 125.000 v ústavech vyššího vzdělání, z nichž asi 30 % jsou .. studenti. Mimoškolní vzdělání bylo organizováno pro mládež a dospělé ve většině měst a vesnic, a pořádá přednášky a kursy z velmi různých oblastí.

Pokusit se o definitivní popis dnešní československé politické soustavy by bylo při nejmenším hazardní a nepřesné. Za minulé čtyři měsíce zakusila tato země vnitřní vývoj, který se již významně liší od svého předchozího charakteru. I když Československo existuje v široce nedotčeném totalitním rámci, a stále je řídí vládnoucí komunistická strana, dále hledá k demokratizaci, jejíž konečný charakter a rozsah nelze předvídat. Povahu tohoto vývoje lze nejlépe ohodnotit podle následující chronologie.

Jak se shora ukázalo, byla poslední léta svědky zrychlujícího se trendu koliberalismu, přičemž se dá XIII. sjezd strany v prosinci 1962 považovat za předěl. V té době donutily starosti se zhoršováním ekonomické situace a politické neshody liberální síly uvnitř a vně komunistické strany opravit omyly stalinistického období a provést umírněné reformy. Otevřenost projevů a výzva, charakterizovaná sjezdem Slovenských spisovatelů v r. 1963 signalizovaly znovuzrození intelektuální svobody, která také přispěla k postupujícímu, i když nepravidelnému tání, které se rozšířilo ku konci roku 1967. V těchto letech byly nejvýznamnější známky progresivismu zřejmé v oblasti hospodářského plánování, a v jistých odvětvích umění, zejména v natáčení filmů. Konzervativní elementy však dále ovládaly politickou a ideologickou scénu a prováděly bdělou kontrolu veřejných sdělovacích prostředků.

V červnu 1967 vypukl na IV. sjezdu československých spisovatelů otevřený rozkol kvůli takovým věcem, jako je cenzúra a nedemokratický postup ve vytváření zahraniční politiky, zejména pokud se týká arabsko-izraelského konfliktu. Strana reagovala pozdě na tuto výzvu a v září vyhnala tři vedoucí rozkolníky a 4letého (?) zbavila

jeho postavení kandidáta členství v ústředním výboru. Oficiální publikace Svazu spisovatelů, která se stala prostředkem rozkolu, byla dána pod jurisdikaci ministerstva kultury a informací. Přes tato opatření se názory rozkolníků dále těšily široké podpoře v řadách intelektuálů. Příští otevřená výzva začala říjnovou demonstrací pražských studentů, která se nakonec vyvinula ve větší srážku mezi studenty a úřady kvůli svobodě a občanským právům, provázenou všeobecným veřejným odporem k represivním opatřením policie.

Po lednu 1968 se udělal významný krok, když pan Alexander DUBČEK nahradil demokratickým způsobem uvnitř komunistické strany pana Antonína NOVOTNÉHO, jako prvního tajemníka komunistické strany. Tato změna představovala vítězství pro liberální stranické elementy. V následujících týdnech pokračoval impuls k liberalismu, když byla provedena čistka mezi konzervativními držiteli funkcí, zejména na vyšší stranické a vládní úrovni. Uvolnění přísné kontroly, používané předchozími režimy proti československé společnosti, bylo jasné v takových novotách jako byl relativně nekontrolovaný tisk, rozhlas a televize, a svoboda veřejného projevu, bez precedentu v posledních dvaceti letech. Personální změny vyvrcholily 6. dubna odstoupením vlády a o dva dny později jmenováním provizorní vlády, která obsahovala několik osob, známých svými liberálními postoji, a několik osob, které byly za předchozích komunistických režimů persekvovány pro své politické názory.

Dne 10. dubna byl uveřejněn dlouho očekávaný akční program strany. I když jeho celkový tón a jednotlivé návrhy vykazovaly opatrnou umírněnost, která kontrastovala s některou odvážnou rétorikou posledních týdnů, jeho postoj k ekonomické reformě a záruky individuálních svobod

nesl známku pokroku a poskytoval plnou podporu déletrvající liberalizaci.

Je jasné, že všechny odhady nynější politické situace ve všech předzvěstech pro budoucnost musí být pouze pokusné, protože všechny věci jsou ještě ve vysoce pohyblivém stavu a velká nejistota trvá. V tom je zahrnuta i schopnost nových představitelů udržet moment reforem a jednotu progresivních elementů, aniž by podlehli nátlaku extrémistů; problémy spočívající v aplikování demokratizace na komunismus; možnost znovu vzkříšení konzervativců; reakce Sovětského svazu na postupující změny.

Nynější význam Československa pro Spojené státy se odvozuje od jeho strategické polohy, jeho tradiční prozápadní orientace a jeho možnosti podnítit značný trend k atomizaci uvnitř sovětského bloku odklonem od závislosti na Moskvě. Základním cílem USA by mělo být:

- 1) Podnítit československou národní, politickou a hospodářskou nezávislost.
- 2) Podporovat a prosazovat vnitřní hospodářskou a politickou liberalizaci.
- 3) Prosazovat a podporovat postoj favorizující znovunavázání bývalých úzkých styků (svazků) se Západem.

B. Psychologické klima

Československo má velmi vzdělané obyvatelstvo s impresivním seznamem dosažených kulturních výsledků a solidním základem ve vědě a technologii. Obyvatelstvo je historicky západní co se týče vzhledu, a je zde

tradice politického progresivismu a humanismu, jehož vynikajícími představiteli jsou Jan Hus, Jiří z Poděbrad a Tomáš G. Masaryk.

V moderních dobách získal československý národ pověst nesmírné opatrnosti, což je povahový rys, který někteří připisují národnímu charakteru, ale který lze mnohem spíše přičíst řadě nešťastných událostí v historii této země. Po třech stoletích útlaku cizí vlády přišla éra první republiky, ve které morálka byla vysoká a kdy byla ochotna experimentovat jak společensky, tak politicky, pak následovala kapitulace v Mnichově, nacistická okupace, odtažení vojenských amerických sil v roce 1945, změna režimu v roce 1948 a léta stalinistického útlaku. Mnozí českoslovenští občané měli silný pocit zraedy západních zemí ve srovnání s odmítnutím amerických vojenských sil zůstat v Československu (za což nese vinu osobně prezident ROOSEWELT), s Mnichovskou dohodou v roce 1938. Smutný výsledek pokusu o násilný odpor v Polsku a Maďarsku dále zbavil odvahy Čechy a Slováky na takovéto manifestace. V událostech během počátečních měsíců roku 1968, slibujících liberalizaci a reformu bez společenského rozkolu a nezbytné osobní úzkosti, cítili mnozí, že se opatrný postoj vyplácí.

Československý lid často ukazoval silné pocity nacionalismu, které se projevovaly jak uvnitř, tak vně. Uvnitř existuje vleklý pocit rivality mezi Čechy a Slováky, kteří přes zeměpisnou blízkost a podobný jazyk, mají naprosto rozdílnou historii a jasně představují dvě rozlišné národnosti. Od založení moderního Československa, které spojilo tyto dva kraje poprvé od 10. století, byli Slováci ostražití proti české nadvládě. Tato ostražitosť měla rozhodující vliv, který se vláda snažila v různých dobách popřít. Poslední akční program

strany, o němž byla řeč nahoře, navrhuje, aby byla zřízena symetrická federace, která by dala Slovensku tentýž vládní statut jako západním zemím.

Československý nacionalismus se také ukazuje ve vztazích se dvěma největšími sousedy této země - se západním Německem a se Sovětským svazem. Ačkoliv Československo bylo silně ovlivněno německou kulturou, hospodářstvím a politikou, trvalá hrozba německé expanze vedla k nedůvěře, k strachu ze strany mnoha Čechů. S německou porážkou a následujícím rozdělením po druhé světové válce a s vyhnáním německé menšiny z Československa však tento strach do velké míry zmizel, ačkoliv až do nedávna tvořil hlavní téma československé zahraniční politiky a byl citován agresivně a často přehnaně v trvalé propagační kampani na podporu úzké závislosti této země na Sovětském svazu. V nedávných měsících se zdá, že tón československé zahraniční politiky, týkající se Německa, se změnil a že uznává v Německu přítomnost rozumných elementů stejně tak, jako revanšistů.

Sovětský svaz nyní nahradil Německo jako hlavní soused Československa. Oproti Německu existuje malá historická základna pro střetnutí mezi dvěma těmi národy. Československý národ byl již dlouho obeznámen s ruskými úspěchy dosaženými v umění a někteří čeští nacionalisté minulého století byli horlivými žáky panslavismu. Sovětský svaz byl původcem osvobození Československa v roce 1945. Přes tyto faktory sloužily výstřelky osvoboditelských vojáků a tvrdá ruka sovětské nadvlády za posledních 20 let k odcizení většiny československého národa. Jsou hrdí na svou westernizaci a vysoké kulturní vzdělání a zavrhují snahy satelitních vlád vychvalovat Sověty jako vzor ve všech oblastech, a mají radost z takových příhod

z nepolitické oblasti, jako bylo jejich vítězství nad ruským hokejovým mužstvem v zimních olympijských hrách v roce 1968. Také přikládají velkou část viny za ekonomickou bídu své země sovětskému vykořisťování a rozmisťování doktrinářských marxistů v pozicích ekonomické moci. Jakékoliv dobré city pro Rusy, které existovaly, byly široce rozvráceny a není nyní pochybností, že velká většina Čechů a Slováků by uvítala situaci, která by zajistila větší stupeň politické a ekonomické nezávislosti na Sovětském svazu.

Postoj československého lidu ke Spojeným státům je všeobecně příznivý. Jak byla zmínka nahoře, existovalo silné proamerické cítění v období první republiky, a přes 20 let proamerické indoktrinace přežívá značná zásoba dobré vůle. S těmito pozitivními city jsou však smíšeny pochybnosti a odsouzení jistých prvků v americké politice a v americké společnosti. Kritika se povětšinou soustřeďuje na vietnamskou válku a rasový problém (ačkoliv mnoho Čechů je nakloněno zaujmout sympatické hledisko k tomuto druhému problému vzhledem k jejich vlastnímu - k obtížím s cikánským obyvatelstvem). Zejména mladí lidé často ukazují dvojakost ve svém postoji, kritizují aspekty americké zahraniční politiky na jedné straně, zatímco na straně druhé vyjadřují vysoké ocenění jistých rysů amerického života a jistých jednotlivců, jako senátora Roberta KENNEDYHO. Zdá se, že všeobecné mínění je mnohem slabší než oficiální prohlášení pokud se týká takových bilaterálních problémů, jako jsou nároky na zlato a rozšíření statutu "nejoblíbenějšího národa". Přes velice rozšířenou zvědavost na Spojené státy a touhu seznámit se úplně s americkým životem a kulturou, bylo oficiální politikou vlády omezit přístup do Spojených států a dostupnost informací o Spojených státech. Následkem toho byly naše informace a kulturní činnost, i když se za poslední

čtyři roky objevilo značné uvolnění, omezený ve všech oblastech.

Celkem hlavními pozitivními faktory, ovlivňujícími informační program USA v Československu jsou: vnímavost lidu a jeho sympatický postoj ke Spojeným státům a k americkému demokratickému experimentu; tradiční prozápadní orientace země; hluboké rozčarování nad Sovětským svazem; tiše se rozvíjející liberalizace a demokratizace, které slibují velikou míru svobody a nezávislosti sdělovacích prostředků; zmírnění nepřátelství a strachu před naším západoněmeckým spojencem; vysoký stupeň vzdělanosti; veliký počet studentů; vzrůstající počet obyvatelstva, jak mládeže tak dospělých, kteří studují angličtinu.

Za faktory, které opačně a nepříznivě ovlivňují naše programy, považujeme: účast USA ve vietnamském konfliktu; nejistota ze strany sdělovacích prostředků a veřejnosti, týkající se budoucího kursu liberalisace a trvání nové svobody; trvalé, i když snížené, omezení přístupu k západním informačním zdrojům; trvalé zdráhání mnoha Čechů, zrozené z minulého oficiálního zastrasování, využít předností našich služeb a programů; nevyřešené bilaterální problémy.

C. Struktura vlivu

Přes neobyčejné politické změny v minulých několika měsících zůstává Československo zemí s hierarchicky organizovanou a kontrolovanou společností, řízenou komunistickou stranou. I když nedávné události a změny hodně předpovídají demokratizaci a vzrůst určitého stupně významného pluralismu, běžná situace je tak nestálá

a budoucí forma věci tak obtížná k předpovídání, že je stále ještě nutné do velké míry pohlížet na představitele strany na všech úrovních jako na hlavní zdroje vlivu a na stranický řetěz velení jako na hlavní cesty autority, ačkoliv mnoho osobních změn ve stranických a vládních úřadech slibuje významný, i když nezměnitelný, ústup a uvolnění intenzity některých postojů a politiky velmi důležité pro zájmy USA. Přesto však i před lednem 1968 existovaly skupiny, které měly zvláštní význam pro cíle USA - působily totiž jako kvasinky a měly pozitivní vliv (to jest tvůrčí inteligence, akademická společnost) - které získávají ještě větší důležitost v souvislosti nynější liberalizace. Ve věci přiznání přednostního práva skupinám jsou úkazy, že demokratizace a to, čeho je předzvěstí, zmenší rozdíl, který komunistická společnost tradičně činí mezi těmito skupinami a (nebo) výsečemi obyvatelstva, které nepohlížejí na diktát strany jako na absolutně závazný, a oněmi představiteli vlády a stranické struktury, pro které slovo strana je konečným určovatelem. Důkaz toho lze již vidět v oblasti informačních prostředků a odborů. Členové čtvrtého stavu prosazují rázně svou novou nezávislost a odboroví představitelé a svazy ukazují pozoruhodné známky toho, že se stávají něčím více, než pouhými převodními pásy pro rozkazy strany a nástroji k vynucení větší výroby od dělníků. Jestliže je nynější změna jakýmsi indigátorem, získají provinciální a krajské skupiny a obyvatelstvo novou důležitost, zejména na Slovensku, jestliže se tam zřídí významná federální soustava. Je příliš brzo pokusit se o užitečné vyhodnocení úlohy veřejného mínění, ačkoliv již hrála určitou úlohu v událostech minulých čtyř měsíců, a nový režim mu věnoval více než nevraživou a minimální pozornost. Hlavní skupiny obyvatelstva, o kterých se má uvažovat v části II., jsou: tvůrčí intelektuálové, akademická společnost, ředitelé - správci, vedoucí pracovníci sdělovacích prostředků, odbory, političtí a vládní představitelé.

D. Komunikační struktura

Československo má vysoce rozvinutý a moderní sdělovací systém, který z větší části zahrnuje velice vzdělané a úplně sečtělé obyvatelstvo. Nyní je v používání 3,000.100 povolených rozhlasových přijímačů a 627.000 kabelových systémů a počet televizních přístrojů dosahuje 2,115.000. Je uveřejňováno asi 1.200 různých novin a periodických časopisů, z nichž 25 jsou důležité deníky (včetně krajského tisku) s celkovým oběhem přes 4,000.000. Jak bylo stanoveno zákonem noviny a periodické časopisy vydávají ustavené politické strany, státní instituce a organizace a oficiálně schválené kulturní, odborné a ekonomické organizace. Přes omezený stupeň zlepšení týkající se různosti a individuality v období uvolnění, které následovalo po STALINOVĚ smrti, zůstaly tyto noviny věrným obrazem oficiálního dění ústředního výboru strany - Rudého práva - a uveřejňovaly s monotónní pravidelností a uniformitou tatáž omšelá a prázdná stranická hesla a kázání. Významnými vyjímkami z tohoto celkem deprimujícího obrazu byly dva povzbudivé a liberálně kulturní týdeníky - Kulturní život (sloveský) a Liberální noviny (český), které byly po několik let před rokem 1968 pramenem starostí a podráždění pro režim kvůli svým liberálním názorům a otevřenému zastávání se reformy. Byly dočasně umlčeny převedením na ministerstvo kultury a informací v říjnu 1967 a po politické změně v lednu 1968 se Liberální noviny znovu objevily jako Literární listy. Ačkoliv, jak rádio tak televize, jsou též státem řízenými organizacemi, jejíž hlavní funkcí je indoktrinace, těšily se z rozměnitější potrawy a větší pozornost byla věnována jejich úloze jako zdroje zábavy a informací. Se skutečným odstraněním kontrol cenzúrou ihned po politických událostech v lednu 1968 se situace úplně změnila a všechny sdělovací prostředky (tisk, rozhlas, televize)

soutěží navzájem v tom, aby uspokojily vnímavou veřejnost, které se poprvé od roku 1968 nabízí významný výběr a v širokém rozsahu.

Československo má velmi působivé vydavatelské zařízení, které sestává z více než 50 jednotlivých tiskáren, z nichž všechny vlastní buď stát, nebo taková státem kontrolovaná organizace, jako jsou odborové svazy, Svaz spisovatelů atd. Za minulých 8 let se v tisku objevoval větší vzrůstající počet amerických (HEMINGWEY, FAULKNER, O'NEILL, SALINGER atd.) a jiných západních prací v české nebo slovenské verzi v rozsahu 20.000 až 60.000 výtisků, ačkoliv by trh mohl získat mnohem větší výnos.

Celkem do nynějška poskytoval komunikační systém malou možnost umístění oficiálních západních informačních programů, ačkoliv oficiální rozhlasová vysílání (VOA, BBC, západoněmecké, francouzské a rakouské) dosti značně pronikala prostřednictvím svých vysílacích frekvencí. V televizi je situace trochu lepší, poněvadž česká televize přenáší příležitostně celoevropský televizní program, a mezi západoevropskou a českou televizní sítí se vyměňují jistý počet kulturních programů (včetně komerčních filmů). Produkce soukromých informačních prostředků (filmy, noviny) měla také omezený přístup na trh, ačkoliv v minulých 5 letech promítala pražská kina průměrně 9 západních filmů týdně.

Asi přes rok je k dispozici jistý počet západních novin a časopisů ve skromném množství a v několika málo vybraných obchodech ve velkých městech, ve většině případů za tvrdou valutu.

A opět je nutné vzpomenout si na nejistotu nynější vnitřní situace a vyhnout se neopodstatněnému optimismu, ale i opatrný postoj signalizuje, že se v průběhu příštího roku může snadno objevit jistý počet významných nových možností pro započetí programu a patřilo by se, aby byla mise připravena využít jich.

Složená tabulka cílových skupin

Čís. (Čís.kat.)	Cíl.skup. kategorie	Celkem v kategorii	Cíl.skup. celkem	Hlav.cíl. skupina
1.	(7) tvůrčí intelekt.	6.000	2.500	1.500
2.	(2,a) univers. studenti	175.000	40.000	3.000
3.	(2,b) univers. fakulta	12.000	3.500	1.800
4.	(8) ředitelé plánovači správy - prům., obch.zálež., obchod	20.000	5.000	2.500
5.	(5) představitelé sdělovacích prostředků	5.000	1.200	800
6.	(6) odborníci (včetně vědců)	40.000	3.000	2.000
7.	(9) odbory (představit. a vedoucí činitelé)	8.000	4.000	2.000
8.	(2,c,d) učitelé a studenti středních a základ. škol	260.000	50.000	5.000
9.	(1,b,c) vládní činitelé a aktivisté strany	25.000	3.000	1.800

II. Cíle, posluchačstvo a témata

Cíl I. Předkládat a pěstovat obraz Spojených států jako silné demokratické, mírumilovné a pluralistické společnosti, která je zodpovědná vůli a právům všeho svého lidu a má ve světě postavení jako vůdčí průmyslová, vědecká a vojenská velmoc.

Posluchačstvo I.

Tvůrčí intelektuálové.

Téma a: Americká společnost je demokratická společnost, ve které je vláda na místní, státní a federální úrovni volena lidem a zodpovídá lidu.

Téma b: Mezinárodní politika USA je řízena k dosažení a udržení světového míru a zabránění atomového konfliktu, čímž slouží vzájemným česko-americkým zájmům.

Téma c: Spojené státy sledují mírové řešení světových problémů prostřednictvím ustavení a opírání se o účinnou mezinárodní mašinérii a nařízení zákona.

Posluchačstvo II.

Univerzitní studenti a fakulta, představitelé sdělovacích prostředků, odborníci, ředitelé, plánovači, správci.

Téma a: Totéž jako pro posluchačstvo I.

Téma b: Totéž jako b posluchačstvo I.

Téma C: Síla Ameriky se odvozuje od demokratické praxe, svobody vyjadřování, experimentování, ekonomické iniciativy a pragmatického přístupu k politickým a ekonomickým otázkám.

Téma D: Na plodech amerických průmyslových a vědeckých výsledků se podílí všeobecná veřejnost.

Posluchačstvo III.

Vládní představitelé a aktivisté politické strany.

Téma a: Totéž jako b pro posluchačstvo I.

Téma b: Totéž jako c pro posluchačstvo I.

Téma c: USA si přeje ovlivnit snížení a kontrolu všech zbraní a tím zabránit závodům ve zbrojení, což dovolí, aby dotyčné prostředky byly věnovány na domácí hospodářský rozvoj a jiné mírumilovné projekty.

Téma d: Spojené státy a jejich spojenci nechovají žádné agresivní úmysly proti Československu nebo proti některému z jeho spojenců a respektují jejich legitimní národní naděje a zájmy.

Čas: trvajících a dlouhodobý

Ukazatelé pokroku:

1. pošta, kterou velvyslanectví obdrželo, sdělovací prostředky a američtí příbuzní československých občanů;
2. osobní styky, které má personál velvyslanectví a jiní Američané s československými občany;
3. studium místních sdělovacích prostředků;
4. dotazníky VOA.

Cíl II. Podněcovat a prosazovat rozvoj těchto postojů a sil, které budou podporovat nynější vývoj k životaschopné solidní základně národní politické a ekonomické nezávislosti naznačené snižováním závislosti na SSSR, přispívat k uvolnění svazků Československa s RVHP a Varšavským paktem a zastávat užší spojení a silnější svazky se západní Evropou a Spojenými státy.

Posluchači I.

Ředitelé, plánovači, správci, odborníci.

Téma a: Ekonomická vitalita Spojených států zdůrazňuje sílu a životaschopnost amerického ekonomického systému.

Téma b: Ekonomický růst moderních průmyslových hospodářství se přibližuje ohebnou a racionální závislostí na cenách, zisku a tržním mechanismu a je utlumen, když není dovoleno tržnímu mechanismu, aby spolupracoval.

Téma c: Zvýšení obchodu s USA a se Západem slouží k obecným československo - americkým zájmům.

Téma d: Decentralizace, spotřebitelská svrchovanost a konvertibilita měny jsou podstatné k dosažení úspěchu národního ekonomického ozdravení a nezávislosti.

Posluchači II:

Představitelé sdělovacích prostředků, odborové svazy, universitní studenti a fakulta, vládní představitelé a aktivisté strany.

Téma a: Americké cíle v Evropě usilují o dosažení mírumilovné, prosperující a zajištěné existence pro všechny státy.

Téma b: Totéž jako posluchači I.

Téma c: Účast nebo spolupráce s takovými mezinárodními ekonomickými organizacemi jako je IMP, GATT a světová banka jsou Československu k prospěchu.

Téma d: Základní zájmy Československa budou přiblíženy prostřednictvím rozvinutí úzkých a harmonických vztahů se západní Evropou a Spojenými státy.

Čas: Okamžitý, trvajících a dlouhodobý.

Ukazatelé postupu:

1. Československá zahraniční politika a stav našich vzájemných styků.
2. Pozorování a rozbor ekonomické politiky, praxe a operací.
3. Osobní styky s československými představiteli a odborníky.

Cíl III. Podnikat a podporovat síly a návrhy, které působí k zajištění trvalosti posledních úspěchů a k udržení momentu nynějšího demokratizačního hnutí.

Posluchači I.

Tvůrčí intelektuálové, akademická společnost, představitelé sdělovacích prostředků, odborníci, odborové svazy.

Téma a: Svoboda vyjadřování, informací a dotazů je podstatnou součástí rozumné moderní průmyslové společnosti.

Téma b: Otevřená a nezpoutaná kultura je tou nejtvůřivější a nejdynamičtější kulturou.

Téma c: Zodpovědný politický systém vyžaduje informované, nezávislé voličstvo.

Téma d: Aby se přiměřeně uspokojily základní potřeby a přání obyvatelstva země, musí být vláda zodpovědná za své činy kvůli obyvatelstvu.

Čas: Tvající a dlouhodobý.

Ukazatelé postupu:

1. Pozorování a rozbor stavu intelektuální, politické a kulturní svobody.
2. Prozkoumání sdělovacích prostředků a pozorování politických postupů.

Cíl IV. K prosazování americko-československých vzájemných vztahů a k přesvědčování československé vlády a stranických představitelů o rozšíření rozsahu projektu spolupráce a výměn.

Posluchači I.

Vládní představitelé a aktivisté politických stran, představitelé sdělovacích prostředků, tvůrčí intelektuálové, ředitelé, plánovači, správci, odborníci.

Téma a: Československo-americké sdružení pro spolupráci ve všech oblastech je k našemu vzájemnému prospěchu a tvoří rozumnou základnu ke zvýšení vzájemného pochopení.

Téma b: Zvýšení výměn se Spojenými státy je v zájmu Československa kvůli získání nezbytných informací a vyškolení příštích generací.

Téma c: Výměny všech druhů mají samy o sobě vzájemné výhody a byly dlouho hlavním bodem normálních styků mezi moderními národy, přes hlediska politického neporozumnění.

Čas: Okamžitý až k minimální době.

Ukazatelé postupu:

1. Velikost a rozsah našich dotyčných výměnných programů.
2. Stav vzájemných vztahů.
3. Československá ochota přijímat nové americké návrhy v oblasti spolupráce.

Cíl V. Zpravovat československé občany tak úplně a přesně o americké zahraniční politice, událostech v USA, stejně tak jako na celosvětové scéně, tak aby jejich názory mohly být založeny na ověřitelných faktech a aby se zvýšilo ocenění a úcta k cílům, politice a akcím USA a aby se čelilo protiamerické propagandě, kterou vyrábějí komunistické sdělovací prostředky.

Posluchači I.

Akademická společnost, tvůrčí intelektuálové,
představitelé sdělovacích prostředků,
odborníci.

Téma a: Musí být dokázáno, že sdělovací prostředky USA
jsou spolehlivými a důvěryhodnými prameny
informací o světových událostech, stejně tak
jako o Spojených státech.

Čas: Trvajících a dlouhodobý.

Ukazatelé postupu:

1. Styk s místními obyvateli.
2. Rozbor československých sdělovacích
prostředků
3. Odvolání sdělovacích prostředků, dopisy
velvyslanectví a sdělovací prostředky USA.

III.

Potenciál a pořadí USIS
(informační služby Spojených států)

- a. Takovéto kategorie, jako jsou tvůrčí intelektuálové,
akademická společnost a odborníci, mají - pro jejich
větší volnost od nátlaku a diktátu strany - první
stupeň pořadí. Avšak změny, které přineslo liberalizační
hnutí, snížily rozsah, ve kterém mnohé kategorie
ve druhém stupni pořadí (například představitelé
spojovacích prostředků, odborové svazy) považují
diktát strany za závazný, a z toho důvodu bylo
některým těmto kategoriím přiznán vyšší stupeň pořadí.

Nepevnost a nejistota nynější situace činí nemožným definitivně přiznat a stanovit přednostní pořadí, jak by tomu bylo ve stálejších podmínkách.

- b. Zdálo by se, že bude dosti prostředků vhodnému přizpůsobení přednostních pořadí. Budoucí výsledky nynější situace však mohou příliš zatížit dostupné prostředky, čímž způsobí nutnost žádat o dodatečné prostředky. V každém případě bude nezbytné spoléhat se na různé prostředky v přístupu ke většině kategorií.

IV. Operační plán

A. Rozhlasová činnost

V minulosti nebylo možné umísťovat materiály na místním odbytí s výjimkou gramodesek, které vyplňovaly 20 vysílacích hodin v minulých 20 měsících, a naše programová činnost byla omezena na pomoc Hlasu Ameriky (VOA) v takových věcech, jako je rozdělování programu, hlášení příjmu a obsah programu, a zasílání článků do Washingtonu k eventuálnímu využití pro Hlas Ameriky. Zlepšení trhu v oblastech sdělovacích prostředků slibuje novou možnost umísťování materiálu u místních rozhlasových stanic.

B. Filmová a televizní činnost

Ani zde nebylo možné umístit v televizi nebo jinde materiál, který je rozdělen takto:

problémy komunismu	60
Amerika (polská a ruská verze)	20
fórum výuky angličtiny	200
kulturní Bulletin	700
(vydávaný a překládaný v Praze, ale tištěný ve Vídni)	

Mise má v plánu započít vydávat Vědecký bulletin v roce 1968 a zdvojit počet členů rozděleného Kulturního bulletinu. Mise monitoruje dálnopis, připravuje bulletin a rozděluje celkové množství 160.000 výtisků, které se posílají i ostatním diplomatickým misím, místnímu tisku, rozhlasu a televizi, a několika vládním úřadům a výzkumným ústavům. Mise nevyrábí, nepřipravuje, ani neumisťuje reklamní materiály nebo fotografie, ani nevyrábí nebo nedistribuje pamflety, letáky nebo plakáty. Co se týče rozhlasu a televize, mise skutečně věří, že brzo budou dobré příležitosti k umístování fotografií a reklamních materiálů v tisku. Ve věci umístování materiálu v rozhlasu, televizi a tisku, bude nezbytné plánovat a organizovat systematickou umístovací kampaň a k tomuto cíli plánuje mise objednávkou vzorků všech dostupných reklamních materiálů z IBS a IPS.

D. Ústředí a výuka angličtiny

Mise má malou knihovnu a čítárnu umístěnou v kancelářství s dobrou, ale skromnou sbírkou, sestávající z 1.800 knih. A zase je velmi pravděpodobné, že nedávné politické změny budou působit jako katalyzátor ve vylonání (?) podstatného čísla nových vypůjčovatelů, kteří by používali této sbírky. Na neštěstí nemáme nyní v kancelářství více prostoru k dispozici, abychom tam umístili více knih, ačkoliv bychom mohli snad dostat k dispozici během příštích 6 měsíců nějaký další prostor.

Ideálním řešením by bylo, umístit knihovnu v prostorách vně kancléřství, což učinili Britové, Francouzi a Italové. Přes dobré známky pro budoucnost, nevydá však pravděpodobně, že bychom mohli nalézt místo nebo získat povolení umístit knihovnu mimo kancléřství dříve než za 12 až 18 měsíců. Přes prostorová omezení plánujeme, že požádáme o zvýšení naší nynější sbírky knih. V rámci činnosti knihovny činí mise relativně rozsáhlé dary knih a periodických časopisů. Co se týče knih, požádali jsme o pět zvláštních souborů základních amerických knih jako dar pro anglická oddělení 5 československých universit. Naše činnost výuky anglického jazyka byla omezena na rozdělování Fóra výuky angličtiny, desek a jazykových pásků a na zařizování účasti amerických profesorů ve dvou letních seminářích anglického jazyka v minulých dvou letech. Nyní však zde existuje možnost, že některé anglické jazykové materiály, které jsme nabídli před dvěma lety ministerstvu školství, budou konečně použity v místním programu výuky angličtiny. Také nyní doufáme, že dáme k dispozici programu výuky angličtiny pražských kulturních středisek mobilní jazykovou laboratoř, která byla minulého roku uskladněna na kancléřství. V rámci programu výměny osob poslala mise tři učitele angličtiny do USA pod záštitou vývojového programu učitelů HEW.

E. Výstavy

Program pravidelných výstav byl do velké míry omezen na to, že jsem ukazovali ve vytrínách velvyslanectví velmi dobrou, ale skromnou výstavu fotografií, které jsme obdrželi od SFO Vídeň. Příležitostně jsme také dodali malé fotografické výstavy sebrané z našich starých výstav školám, muzeím a kulturním domům. Při novém klimatu doufáme, že budeme moci umístit jistý počet malých cestovních výstav - z velké míry technických -

v muzeích po celé zemi. Na Brněnském veletrhu v roce 1967 jsme ukazovali výstavu USIS a očekáváme, že opět se letos zúčastníme veletrhu s nějakou výstavou. Kromě toho vypadá zcela pravděpodobně, že budeme moci v roce 1968 provést dosti náročnou výstavu amerických kreseb, které shromáždila SMITHSONIÁNSKÁ instituce.

F. Knihy

Mise nemá žádný knižní program jiný než rozdávání a rozdávání dárkových knih.

G. Výměny a kulturní představení

Personál kulturní a tiskové sekce věnuje přibližně 45 % svého času programu školské a kulturní výměny. Pro každý z minulých tří let jsme měli naprogramováno průměrně 12 amerických specialistů a jednu univerzitní dramatickou skupinu a vyslali jsme průměrně 10 československých účastníků do USA. Mise také podporuje výměnnou činnost IUCTG, národní akademie věd, Salzburgekého semináře amerických studií, stejně tak jako programy, které provádějí takové organizace jako je experiment mezinárodních životních podmínek, Fórum světové mládeže, Institut světového tisku, Lidé - k - lidem, a skromné individuální projekty jednotlivých amerických univerzit. V oblasti Zkoušení provádíme 25 individuálních anglických testů, zkoušky pro TOEFL a vysvědčení o absolvování a dvě zkoušky ECFMG ročně.

Nyní máme schválení od ministerstva školství, abychom umístili jednoho amerického profesora americké literatury na nějaké univerzitě v českých zemích a jednoho amerického profesora americké literatury na některé univerzitě na Slovensku, začátkem února 1969.

Na neštěstí tyto univerzity, jak se zdá, nemohou dojít k nějakému rozhodnutí o tom, co si přesně přejí. Kromě těchto dvou zde bydlících profesorů žádá mise o zvláštní fond 2.400 dolarů, který by nám umožnil přivést do Československa 12 amerických profesorů (zde bydlících nebo cestujících v Evropě, například Fulbrighta), aby přehášel v období 4 - 7 dní příštího roku. To by bylo nádavkem k tomu, co zas americké specialisty nám CU pošle.

S vyjímkou Charlese Lloyda (to bylo pouze částečně povoleno), neměli jsme vůbec žádné kulturní představení od jara 1965; lze to přičítat z části výkyvům politické situace, politováníhodnému omylu Čechů při jedné příležitosti a nedostatečnému vedení některých skupin.

H. Výzkum

Pro nedostatek vhodného personálu a zařízení a pro povahu společností, nemůže mise podniknout žádná rozsáhlá studia nebo průzkum účinnosti programu a jiné vyhodnocení. Jsme však schopni shromáždit nějaké informace o zvycích sdělovacích prostředků, ale budou mít malou hodnotu vzhledem k postojům posluchačů, jež jsou jejich cílem.

I. Všobecná podpora

Pro rozsah a povahu naší činnosti nevyžaduje řízení programu velké úsilí, ale američtí zaměstnanci tráví neobyčejně mnoho času administrativními drobnými a obvyklými záležitostmi pro špatnou kvalitu a nebo

nedostatek iniciativy některých našich vlastních místních zaměstnanců. Zdá se, že některé nedávné změny v našem místním personálu vyléčily tutu chorobu a že sekce je nyní v mnohem silnějším postavení proti místnímu personálu.

